

Tiina Laitila Kälvemäki
KADONNUT RANTA

Novelleja

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© TIINA LAITILA KÄLVEMARK 2012
ISBN 978-951-0-38802-0
PAINETTU EU:SSA

Till Mathias

*On niitä jotka jäävät ja toisia jotka lähtevät,
niin on ollut aina.*

*Kukin saa valita itse, mutta on valittava ajoissa,
eikä koskaan saa antaa periksi.*

TOVE JANSSON

Sisällys

I

Kadonnut ranta 13

II

Legoland 53

Pimennysverho 65

Korurasia 78

Lyhyt laukka 89

III

Neljän hengen hytti 103

IV

Jänis 121

Valkoinen huone 142

Ranskalainen parveke 153

Haukku 164

Vierailuaika 171

V

Näky 185

Kartta 193

Suljettu taivas 202

I

Kadonnut ranta

I

»Milloin Ane katosi?»

Se kysyy sitä taas. Katsoo minua kiinteästi mustilla silmillään. Iirikset ja mustuaiset eivät niissä erotu toisistaan. Katseesta ei voi lukea mitään, ei ärtymystä sen paremmin kuin myötätuntoakaan.

»Mister?»

Se ääntää nimen nopeasti ja pehmeästi, niin että toisesta ännästä kuuluu vain puolet. A-ne. An-e. Aneaneane.

»Yrittäkää muistaa mister.»

Kyllä minä yritän! Luuletko sinä perkeleen pikipää-idiiootti etten minä yritä?

Sanat purskahtavat suusta kuin likavesi pitkään tukossa olleesta putkesta, pahanhajuiset pisarat sinkoavat pöydälle asti. Mutta mustasilmä vain siirtelee papereitaan levollisen näköisenä. Se on piirtänyt niihin omituisia kuvioita, nuolia ja ympyröitä ja kysymysmerkkejä. Se naputtelee kuulakärkikynällä pöytää. Kone, lukeeko sen kynässä tosiaan-kin Kone?

Mies ei välitä likavesiryöpystä vaan toistaa kehotuksen, yhtä rauhallisesti ja kärsivällisesti kuin aikaisemminkin:

»Yrittäkää muistaa mister.»

Suljen silmät vaikka se kirvelee ja polttaa. Luomet ovat paksut ja karheat, kuin niiden väliin olisi kauhottu rannan hienoa hiekkaa.

Vedän henkeä ja painan rystyset vasten otsaa. Yritän muistaa.

Ilta oli ollut musta niin kuin kaikki illat. Merta ei erotunut kunnolla pimeästä, mutta sen kostea hengitys tuntui iholla. Nousuvesi oli vyörynyt rannalle jo alkuillasta ja peittänyt suurimman osan siitä alleen. Olimme istuneet kuistilla katsomassa aaltojen saapumista.

»Voisin kyllä katsella tätä maisemaa ihan miten kauan tahansa», Anne huokasi.

»Siis, onko mitään kiehtovampaa kuin nousu- ja laskuveden vaihtelu? Vesi nousee ja laskee, aina samaan aikaan, eikä kukaan kysy miksi. Se vain on niin, on aina ollut ja tulee aina olemaan.»

En vastannut. Itä-Afrikan rannikolla vuoroveden vaihtelu oli dramaattisempaa kuin olin koskaan nähnyt tai edes osannut kuvitella. Rantaviiva vaihtoi paikkaa sadoilla metreillä vain parin tunnin kuluessa. Yhtäkkiä poukama missä kylän lapset leikkivät rantaravuilla muuttuikin aavaksi ulapaksi. Ja aamuyöllä, kun vesi laski, tuntuivat aallot vetävän puoli rantaa mukaansa merelle. Heräsin joka yö niiden uhkaavaan pauhuun.

»Arvaa mikä maa tulee vastaan seuraavana», Anne oli kysynyt, kun kastauduimme aaltoihin ensimmäistä kertaa.

En ehtinyt vastata kun hän jo teki sen itse:

»Indonesia, ajattele, Indonesia. Välissä ei ole mitään

muuta! Vain tuhansia ja taas tuhansia kilometrejä merta.»

Minua ajatus toiseen maanosaan jatkuvasta merenselästä kauhistutti. En pitänyt Intian valtamerestä enkä vuoroveden vaihtelusta. Sen voima oli kohtuuton, mahdoton ymmärtää tai hallita.

Illan alkaessa hämärtyä olimme syöneet ravintolaketoksessa, masalamaustettua kalaa ja ylikypsää riisiä. Kokki Fred ei ollut taaskaan tiennyt kalan nimeä.

»I'm sorry madam. Sellainen iso kala se on, vähän sinertävä tai oikeastaan vihreä, asuu tuolla kiven takana.»

Annea nauratti.

»Hyvää se on joka tapauksessa.»

Hörpimme olutta suoraan pullonsuusta ja söimme nopeasti, melkein hotkien. Annekin söi kaiken, vaikka annos oli kuin kohtalaisen kokoinen muurahaispesä. Minua harmitti, koska olin laskenut saavani osan hänen riisistään. Minulla oli jatkuvasti vähän nälkä. Olin tottunut syömään paljon ja usein, mutta rannassa ei ollut ainuttakaan kauppaa tai kioskia. Kylässä oli yksi, mutta valikoima oli surkea. Olimme Fredin armoilla.

Anne pyyhki suutaan mitättömän ohuella servetillä ja kumartui puoleeni huteran pöydän yli. Silmissä oli se kiihkeä ilme, joka kertoi halusta keskustella ja parantaa maailmaa.

»Voi vitsi Sakari miten ihanaa täällä on! Tätä minä sanoisin vapaudeksi. Ei tarvitse miettiä mitä ottaisi ruuaksi ja juomaksi, kun tarjolla on vain nimetöntä kalaa ja Safari-olutta. Ei tarvitse koko ajan valita kymmenen vaihtoehdon välillä, vaan voi keskittyä ajattelemaan tärkeämpiä asioita.»

»Ai niin kuin maailman rauhaa ja ilmastonmuutoksen pysäyttämistä?»

Anne ei välittänyt ivastani.

»Sano, mitä me voitaisiin oppia tästä paikasta? Miten me voitaisiin oppia elämään yksinkertaisemmin myös kotona? Niin ettei me koko ajan haluttaisi jotakin uutta ja erilaista ja parempaa.»

Minä ärähdin, etten halunnut syödä kiven takana asuvaa kalaa joka päivä elämäni loppuun asti. Halusin myös häränfileettä ja bearnaisekastiketta ja makeita rypäleitä ja kypsää sinihomejuustoa. Halusin valita, nautin siitä että se oli mahdollista. Itse asiassa olin tehnyt sen mahdollisuuden eteen töitä koko ikäni.

»Minä en tosiaankaan aio tuntea syyllisyyttä siitä, että voin viimeinkin valita. Kaikki eivät ole syntyneet kultalusikka suussa.»

Anne hiljeni ja kääntyi katsomaan merta. Minä pyysin Frediltä toisen oluen, mutta Anne nousi:

»Käyn vessassa ja vaihdan vaatteet, on vieläkin niin mahdottoman kuuma. Tulen aivan kohta takaisin, mennään vielä baariin, jooko.»

Anne kahlasi rantahiekassa, vähän hoiperrellen. Ruskettuneet sääret solahtivat syvälle jauhomaiseen hiekkaan. Se oli valkoista, ohutta ja upottavaa, eikä tarjonnut askeleille minkäänlaista tukea.

»Hän siis lähti ravintolasta kesken kaiken?»

Mustasilmä on siinä taas.

Ei ei, ei hän mihinkään lähtenyt. Hän kävi vain vessassa, juurihan minä sanoin niin! Hän käveli rannan poikki

takaisin mökille, kahlassi hiekassa, meni vessaan.

»Näittekö hänen menevän sisälle mökkiin mister?»

Ei, en usko. En muista ainakaan. Ja mitä väliä sillä on? Hänhän tuli takaisin, ei hän vielä silloin mihinkään kadonnut! Hänen piti vain mennä vessaan, kuselle saatana, toilettiin, ja sitten hän tuli takaisin.

»Ane tuli siis takaisin?»

»No niin niin, tuli tuli, tietenkin hän tuli takaisin, miksi ei olisi tullut?»

»En tiedä mister, minä en ollut siellä.»

Nyt miehen äänestä erottuu pieni ärtymys, tuskin aavistettava. Hän jatkaa:

»Olisiko Anella ollut joku syy olla tulematta? Miten on mister Sakari, kohtelitteko te vaimoanne hyvin?»

II

Mikä kysymys! Hänhän oli minun... minähän rakastin häntä. Rakastinhan minä häntä.

Tuijotan mustasilmää ja tämän käsiä, ne pyörittävät punaista kuulakärkikynää. Huoneen ääriviivat sumentuvat ja tarkentuvat, tarkentuvat ja sumentuvat. Likaista kiviseinää pitkin kipittävä gekko kulkee yhtä aikaa eteen- ja taaksepäin. Haen tukea pöydän kulmista. Mies ei irrota minusta katsettaan.

»Mister. Olisiko Anella ollut joku syy lähteä, karata? Olisiko hän saattanut lähteä aivan tahallaan?»

»Ei! Ei ollut mitään syytä. Mehän olimme... hänhän

oli... saanut kaiken. Me matkustimme tänne, tälle rannalle, se oli Annen toivomus. Ja niin monta muutakin asiaa... miksi hän olisi lähtenyt tahallaan pois?»

Se on mahdotonta. Kaikki oli tehty Annen toiveiden mukaan. Kutsukorttien koukeroiset kirjaimet, pöytäkoristeiden violetit freesiat ja valkoiset liljat. Istumajärjestys. Paksut valkoiset pöytäliinat, alkupalat ja jälkipalat. Mitä musiikkia soitettiin ja missä järjestyksessä.

Kaikki se piiryy terävänä mieleeni. Miten vieraat istuvat paikoillaan ja odottavat, miten viinilasit kimmeltävät kun iltapäiväaurinko osuu niihin korkeiden ikkunoiden läpi. Tarjoilijat seisovat siinä, ruokasalin ovensuussa, heillä on lyhyet mustat hameet ja valkoiset esiliinat. Yksi ehtii ottaa askeleen ensimmäistä pöytää kohti, kun Anne yhtäkkiä kääntyy puoleeni ja kuiskaa:

»Pakko mennä vessaan.»

Pudistan päätäni nopeasti, mutta en ehdi tehdä muuta kun hän jo nousee, hymyilee anteeksipyytävästi ja lipuu kohti ovea.

Juhlavieraiden katseet seuraavat häntä, alkavat sitten harhailia ja epäröidä. Mitä nyt tapahtuu? Minne hän lähtee kesken kaiken?

Pelko hyökkää takavasemmalta, vetää haisevan perunasäkin pääni yli ja estää minua hengittämästä. Minne hän meni? Miksei hän jo tule?

Entä jos hän ei enää tulekaan?

Entä jos paikka vieressäni pysyy tyhjänä? Jos valmiiksi katettu alkuruoka-annos jää syömättä, kuivuu ja käpristyy reunoistaan, alkaa haista?

Anne viiptyy ja viiptyy ja vieraat alkavat liikehtiä hermostuneesti.

Annen isä kääntyy katsomaan minua: no, missä se tyttö on, hetikö päästit hänet karkaamaan? Minä kohautan olkapäitäni ja pakotan itseni hymyilemään, ne naiset, tiedäthän. Samaan aikaan jäädytysneste leviää suoniani pitkin, muuttaa veren siniseksi sohjoksi, etenee vääjäämättömästi kohti sydäntä.

Anne on jättänyt minut. Se, mitä olen aina pelännyt, tapahtuu nyt. Hän jättää minut.

Tätä se hemmoteltu ämmä saa vielä katua!

Ei. Älä tee sitä. Tule takaisin.

Vieraiden vaatteet kahisevat, tarjoilijat vaihtavat jalkaa. Annen sukulaiset katsovat minua kummallisesti. He tietävät. Laura-tätikin tuolla, ja Christian-serkku, hymyilee niin vinosti, kuin ivaten. Siitäs sait. Mokoma nousukas, helvetin finnjävel. Mitä menit kurkottamaan aurinkoa taivaalta, sormethan siinä palavat. Luulitko todella, että saisit hänet pysymään luonasi?

Kädet tärisevät, kasvavat silmissä. Mihin tarttuaisin niillä, mitä puristaisin? Tuossa! Laukku, valkoinen ja kiiltävä, se on koristeltu sadoilla pienillä helmillä. Anne kiersi kaupungilla viikkoja ennen kuin löysi sen, tässä se on!

»Ei hän ole voinut lähteä kun laukku on tässä, kyllä hän ainakin laukkunsa tulee hakemaan!»

»Oliko Anella laukku mukanaan kun hän katosi?»

Mustasilmä katsoo minua oudosti, rykii kämmenselkäänsä. Se oli kyllä esiteltyt itsensä tullessaan, mister tsäksäk töks köks. Mutta se toinen, isompi ja lihavampi, ei ole sanonut sanaakaan. Se seisoo edelleen liikkumatta parin metrin päässä pöydästä, selkä ovea vasten.

»Mister, oliko Anella laukku mukanaan kun hän katosi?»

Ei, ei laukkua, miksi hänellä laukku olisi ollut tässä, aivan mökin vieressä? Ei hänellä nyt ollut laukkua... se oli silloin aikaisemmin, kotona.

Mies katsoo minua kiinteämmin, hänen silmänsä ovat kaventuneet. Älä nyt takerru siihen laukkuun!

»Miksi me täällä istutaan? Miksi te istutte täällä ja kysytte minulta älyttömiä kysymyksiä, miksi te ette etsi minun vaimoani jumalauta?»

Likavesi ryöppyä taas, sitä purskuu nenästäkin, valuu kaulalle ja rinnoille.

»Kymmenet miehet etsivät vaimoanne koko ajan, helikopterikin, te tiedätte sen kyllä. Mutta teidän täytyy muistaa mister. Yrittäkää nyt. Mitä Anella oli päällään kun hän katosi?»

Päällä... jotkut vaatteet kai. En minä pitänyt lukua hänen vaatteistaan, eivät ne minua kiinnostaneet, korkeintaan ärsyttivät. Niitähän oli joka paikka täynnä. Kaapit pullistelivat puseroita ja hameita ja samanlaisia mustia villatakkeja. Minun vaateeni mahtuivat yhden kaapin oven taakse, Annen hallussa olivat kaikki muut osastot.

»Jotain vaaleaa, luulisin. Eikun valkoista, tietenkin! Valkoista ja kimaltelevaa. Niin se oli!»

Mustasilmä kohottaa kulmakarvojaan.

»Oliko hänellä juhlavaatteet päällään?»

Tämä mies on täysi idiootti. Mutta mitä muuta tällaisessa surkeassa paskamaassa voisi odottaa. Se luulee, ettei meillä päin maailmaa ymmärretä pukeutua kunnolla, että me mennään vihillekin farkuissa ja t-paidassa.

»Tietenkin hänellä oli juhlavaatteet! Hänellä oli valkoinen, kimalteleva mekko ja kukkia hiuksissa, ja jumalauta

se mekko maksoi aika paljon rahaa! Ja sitä sovitettiin ja sovitettiin ja voi että sitä sovitettiin. Ja ompelija sai aina vaan pienentää sitä koska Anne laihtui ja laihtui.»

Ja sormus sitten. Siinä on vaaleanpunainen, sydämenmuotoinen timantti, voitteko kuvitella? Miten lapsellista, miten ällöttävän romanttista, mutta sellaisen hän halusi. Ja sellaisen minä helvetti soikoon ostin!

Miehet vilkaisevat toisiaan ja säksättävät jotakin. Mustasilmän otsa kiiltelee hiestä, mutta isompaan neekeriin kuumuus ei tunnu vaikuttavan. Ruudullinen kauluspaita näyttää kuivalta myös kainaloiden alla. Onko mies ihmisen ollenkaan?

»Tässä mister, juokaa vähän soodavettä.»

Siemaisen pullon tyhjäksi yhdellä kulauksella, mutta jano ei helpotu. Ruumis on pelkkä suuri siivilä, reikää reian vieressä. Siitä ei ole mihinkään, se ei pysty pitämään sisällään edes vettä.

»Tarvitsetteko jotakin muuta mister?»

Mustasilmän ääni on taas tyyni ja kärsivällinen. Deet painuvat pehmeiksi hänen kitalakeaan vasten, teet häviävät melkein. Englannin puhuminen on hänelle selvästi vaivatonta, vaikka vieras korostus onkin vahva.

»Mister Sakari?»

Mister Sakari, miten naurettavalta se kuulostaa. Miten naurettavaa, miten vastenmielistä kaikki tämä pakotettu, ulkoa opeteltu ystävällisyys ja sen nöyristelevä pohjasävy. Silmät jotka katsovat aina vähän ohi. Olkaa hyvä Mister, Kiitos Niin Hyvin Paljon Mister, Nuolen Varpaitanne Jos Vain Annatte Minulle Rahaa Mister.

»Tarvitsetteko lääkäriä mister?»

Hyppään pystyyn, tuoli kaatuu, isken nyrkin pöytään. Kuulakärkikynä vierii lattialle. Horjahdan ja tömähdän maahan. Ääni on pelkkä käheä rääkäisy kun se viimein löytää tiensä ulos.

»Minä en tarvitse lääkäriä! Minä olen tässä, näettekö, hu-huu, olen elossa, mutta minun vaimoni on kadonnut! Minun vaimoni, Mrs Anne Mäki on se joka on kadonnut. Do you remember? Hän tarvitsee lääkäriä, en minä!»

Iso neekeri astuu lähemmäksi ja jää seisomaan suoraan taakseni. Mustasilmä avaa suunsa ja tavut iskevät terävinä päin valkoisia hampaita kun hän sähköittää:

»Miksi Ane tarvitsee lääkäriä mister?»

III

Huone keinuu, keinuu. Sanat särähtävät rikki... Ane... lääkäriä... mister... miksi miksi miksi... Väistän sirpaleita, väistän seiniä, ne liikkuvat lähemmäksi ja painavat minut paikoilleni, Anne on kadonnut häntä ei löydy mistään. Vain reilu viikko häiden jälkeen Anne on kadonnut, täällä, Sansibarissa, Jumalan hylkäämällä valkoisella rannalla.

Se ei voi olla totta, se ei saa olla totta.

Merivirrat! Ne ovat petollisia, varokaa merivirtoja, niin se matkatoimistovirkailija sanoi, tyynen pinnan alla voi olla mahdollittoman vaarallinen virtaus. Ja aurinko on tappavan kuuma, ei pidä olla ulkona keskipäivän aikaan ja suojakertoimen on oltava vähintään 40.

Mitä kaikki ihmiset nyt sanovat, sukulaiset?